

แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ตามหลักพระพุทธศาสนา*

The Way to Access the Real Information Based On Buddhism

พระมหาปรทัตติ ปรทตฺตูปชีวี (ยาทองไชย)

Phramaha Parathatti Parathattupashivi (Yathongchai)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: Yathongchai.urapumi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาแนวทางการรับข้อมูลข่าวสาร และปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (2) เพื่อศึกษาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา และ (3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า

แนวทางการรับข้อมูลข่าวสารเกิดจากการพัฒนารูปแบบการรับข้อมูลข่าวสารให้มีประสิทธิภาพ มีความสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิต สำหรับข้อมูลข่าวสารในพระพุทธศาสนา จัดเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่หลักสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้รับข้อมูลข่าวสาร 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ และทางสติปัญญา

แนวทางการแก้ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีผลกระทบต่อชีวิต ผู้รับข้อมูลข่าวสารจะต้องเลือกบริโภคข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเท่านั้น โดยใช้หลักธรรมที่มีคุณสมบัติเป็นเครื่องมือพิจารณาข้อเท็จจริงและพัฒนาสติปัญญา เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ประกอบด้วยหลักธรรมเหล่านี้ คือหลักกาลามสูตร หลักมหาปเทส หลักความไม่มัวเมา และหลักไตรสิกขา เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้พบคุณสมบัติของหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการควบคุมพฤติกรรม การส่งเสริมสติปัญญา และการปฏิบัติตนเพื่อออกจากปัญหาที่ชัดเจนและเพื่อความเกิดขึ้นแห่งประโยชน์สุข 3 ระดับ ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคตหรือโลกหน้า และประโยชน์สูงสุดคือการพ้นจากทุกข์ทั้งปวง โดยการปฏิบัติตนตามองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง 4 อย่าง คือ การแก้ไขปัญหาคาถาความผิดพลาดเพื่อนำไปสู่หนทางที่ถูกต้อง การสร้างความสุขที่ยั่งยืน การสร้างภูมิคุ้มกันภัย และการวางเป้าหมายในชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน

คำสำคัญ: การสื่อสาร; ข้อมูลข่าวสาร; ความจริง; หลักพระพุทธศาสนา

Abstract

This article had three objectives, (1) to study the concept of receiving information and the problems related to access of information; (2) to study the approach to get the true information in accordance with Buddhism (3) to analyze the method of accessing authentic messages in the perspective of Buddhism. Found that:

The concept of receiving the information and messages is found as a product of sender-recipient interaction process, which is effectively developed. For the Buddhist message, as the Buddha's authentic teaching, its accessibility depends upon a recipient's two characteristic factors; physically, and intellectual discernment,

Regarding the solution of the problem concerning an access to the information, the recipient of the messages needs to choose the only true and reliable messages through the particular Dhamma principle as a means of discernment and wisdom, at the same time learning not only the messages per se and also their effects. The above mentioned Dhamma principles consist of principles: the three pieces of training in Buddhism, the principle of Kalama or as to how to investigate the doctrines, the principle of general main judgment in Buddhism and even the concept of impartiality etc.

From analysis of the problem in accessing to the information and looking for the solution to get accessibility of information, it is found that there are principles of the Dhamma doctrine, by which one can nurture well-qualified life, cultivate moral behavior and develop wisdom, thus releasing oneself away from all problems and leading to three domains of benefits namely the present good and the benefit for next life as well as the ultimate goal, Niravan. In addition, deep consequences of the analysis of the access to the information and true messages bring about four properties of well-being: the solution to solve problems, the creation of sustainable happiness, the antidote to insecurity and the systematical formulation of life plan.

Keywords: Communication; Information; Reality; Principles of Buddhism

บทนำ

การสื่อสารเป็นป่อเกิดแห่งอารยธรรมที่มีอายุยาวนานมากกว่า 40,000 กว่าปี มีหลักฐานปรากฏว่า มนุษย์โครมันยอนได้พัฒนาคำพูดและภาษาสื่อสารเลียนเสียงสัตว์ขึ้นมา การพัฒนาดังกล่าวได้กลายเป็นจุดแบ่งมนุษย์และสัตว์ออกจากกัน และถือเป็นจุดเริ่มต้นของอารยธรรมมนุษย์อย่างแท้จริง (Nitikasetsunthon, 2007) นอกจากนี้ ยังมีอารยธรรมการสื่อสารของมนุษย์ที่เก่าแก่กว่านั้น โดยปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนาซึ่งมีคำสอนบางอย่างเป็นการเล่าอดีตในหนหลังย้อนกลับไปยังไม่มีที่สิ้นสุด เช่นอดีตนิทานธรรมบทที่เป็นการนำอดีตชาติของบุคคลกำลังสดับพระสัทธรรมเทศนาอยู่นั้นมาแสดงเพื่อส่งเสริมโน้มน้าวให้เกิดศรัทธาและสติปัญญาตาม มีเรื่องการนำอดีตชาติที่เป็นเหตุให้พระจักขุบาลตาบอดเป็นต้น (Mahamakutarajavidyalaya, 2001) สำหรับแนวคิดการสื่อสารพบว่า มนุษย์มีการสื่อสารระหว่างกันและกันเมื่ออยู่รวมกลุ่มกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยอาศัยภาษากายและคำพูด ในเรื่องนี้ อริสโตเติลมองว่า การสื่อสารเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์สังคม มีธรรมชาติการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน (Phramaha Sompong Candavamso (Yungram), 2004)

ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ระบุการสื่อสารของมนุษย์ไว้ว่า “เมื่อ 1,800 ปี ก่อนคริสต์ศักราช มีบันทึกแนะนำให้เกษตรกรทราบถึงวิธีหว่านเมล็ดพืช วิธีรดน้ำ วิธีกำจัดหนูนา และวิธีเก็บเกี่ยวพืชผล (Korwong, 2006) ซึ่งการสื่อสารดังกล่าว เป็นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เพื่อนำเสนอข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อความนึกคิด หรือเพื่อให้เกิดการกระทำตามนโยบายของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการสื่อสารระหว่างตัวของมนุษย์เองกับสิ่งแวดล้อมด้วยภาษาที่ตนเองกำหนดขึ้นเอง เช่น การขีดการเขียน การแกะสลัก และการเป่าปากให้เกิดเสียงสัญญาณต่างๆ เป็นต้น ซึ่งต่อมาถูกใช้เป็นรูปแบบของการสื่อสารร่วมกันในสังคม เรียกว่า พฤติกรรมลอกเลียนแบบ ซึ่งเป็นผลมาจากความเข้าใจในการสื่อสารของมนุษย์ในสังคมนั้นเอง ดังนั้น เมื่อมนุษย์ได้ผ่านประสบการณ์การสื่อสารมาอย่างยาวนาน จึงเริ่มรู้จักประดิษฐ์อักษรขึ้นมาใช้แทนภาพวาดเนื่องจากมีความยุ่งยากในการใช้สื่อสารแต่ละครั้ง และเป็นการสื่อสารที่สามารถนำข้อมูลข่าวสารไปถึงผู้รับในระยะทางที่ไกลกว่าภาษาทางกายและคำพูด ทำให้อักษรกลายเป็นรูปแบบทางภาษาที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นลำดับ อริสโตเติล (Aristotle) ได้นิยามการศึกษาด้านวาทศิลป์ไว้ว่า เป็นการสื่อสารที่แสวงหากรรมวิธีเท่าที่มีอยู่ทั้งหมดของการชักจูงใจถึงแม้ว่า ผู้พูดอาจมีจุดมุ่งหมายภายในใจนอกเหนือไปจากการชักจูงใจก็ตาม เนื่องจากเป้าหมายที่สำคัญของการสื่อสารคือการชักจูงใจ การโน้มน้าวจิตใจของผู้อื่นให้คล้อยตามทัศนคติของผู้พูดนั่นเอง การสื่อสารในสมัยโบราณ จึงทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ การให้ความรู้ (อันมีแรงดึงดูดต่อปัญญา) การชักจูงใจ (อันมีแรงดึงดูดต่ออารมณ์) และการให้ความบันเทิง (Lee, 1978)

สรุปได้ว่า การสื่อสารในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันด้านลักษณะและเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเท่านั้น แต่โดยวัตถุประสงค์ของการสื่อสารแล้ว ยังมีเนื้อหาที่เหมือนๆ กันอยู่ สามารถรวมลงใน 3 ประเด็นได้แก่ (1) การสื่อสารเพื่อให้เข้าใจความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีตัวสารเป็นเครื่องมือ

เชื่อมความเข้าใจ (2) การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับข้อมูลข่าวสารและการกระทำตาม อาจเป็นการกระทำตามคำสั่ง หรือความยินยอมระหว่างกันและกัน (3) การสื่อสารเพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนา โดยมีช่องทางหลักคือ กาย วาจา และผลงานต่างๆ ที่เกิดจากกาย วาจา เช่น การวาดภาพ การร้องเพลง เป็นต้น

ในกระบวนการสื่อสารนั้น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นเป้าหมายของการสื่อสารโดยตรง ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างตรงไปตรงมามีโอกาสเตรียมตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ทั้งหมด ในสมัยปัจจุบัน การสื่อสารได้มีความรวดเร็ว ทันสมัย มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่าอดีต ทำให้เกิดผลกระทบตามมาทั้งด้านดีและด้านเสียหยา ซึ่งด้านดีนั้น ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และสามารถเลือกบริโภคข้อมูลข่าวสารที่ตนเองต้องการได้ ส่วนด้านเสียหยา ทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อแสวงหาผลกำไร และอำนาจทางสังคม จึงเป็นการสร้างวิกฤติข้อเท็จจริงแก่ผู้รับข้อมูลข่าวสาร โดยปัจจุบันพบว่า ปัญหาสามารถเกิดได้ 5 ทาง ได้แก่ (1) ผู้ส่งข้อมูลข่าวสาร จากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ตนเองต้องการเท่านั้น (2) ตัวข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาไม่ตรงตามข้อเท็จจริง ทำให้เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารขาดความเป็นกลาง (3) เครื่องมือสื่อสารที่มีข้อจำกัดในการรับส่งข้อมูลข่าวสารทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกล หรือผู้ที่ขาดแคลนอุปกรณ์รับส่งที่เหมาะสมไม่สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างครบถ้วน (4) ผู้รับข้อมูลข่าวสารมีข้อจำกัดทางสติปัญญา ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสารตามที่ได้รับอย่างตรงไปตรงมาได้ และ (5) ปัจจัยแทรกแซงจากทางระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น สำหรับประเด็นปัญหาอันเกิดจากผู้รับข้อมูลข่าวสารไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามที่แท้จริงได้นั้น ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือพิจารณาข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ หลักกาลามสูตร สำหรับใช้แก้ปัญหาข้อสงสัยที่ยังไม่ถึงการตกลงใจเชื่อ และหลักมหาปเทศ 4 สำหรับใช้เปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารในแต่ละยุคสมัย หรือในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อการตัดสินใจที่ไม่ผิดพลาด เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยเมื่อพิจารณาเห็นปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันเกิดจากความบกพร่องของตัวสื่อ หรือแหล่งข้อมูลข่าวสาร คุณสมบัติที่เหมาะสมในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของผู้ผลิตสื่อและของผู้รับสื่อ รวมถึงแนวทางการแก้ปัญหาตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา มีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อนำเสนอแนวทางการพิจารณาข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริงและเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการบริโภคข่าวสารในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการรับข้อมูลข่าวสาร และปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งวางขั้นตอนดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษาแนวคิดการสื่อสารในสังคมและในพระพุทธศาสนาจากตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของมนุษย์ด้านสังคมวิทยาและพระพุทธศาสนา
- (2) ศึกษาแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา จากข้อมูลปฐมภูมิ กล่าวคือพระไตรปิฎก และข้อมูลปฐมภูมิ มีตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการใช้หลักธรรม และข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในทางพระพุทธศาสนา
- (3) วิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนาจากบทสัมภาษณ์ของนักวิชาการด้านสังคมวิทยา การสื่อสารและพระพุทธศาสนา
- (4) สรุปและข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการวิจัย

แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้กระทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดการรับข้อมูลข่าวสาร และปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา และการวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนำเสนอผ่านวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ดังต่อไปนี้

แนวคิดการรับข้อมูลข่าวสารและปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การสื่อสารมีบทบาทในการพัฒนาระบบสังคมและวัฒนธรรม ช่วยในการพัฒนาประเทศและสภาพการณ์ของโลก และยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาติ สังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย โดยการสื่อสารถูกพัฒนาขึ้นเป็นรูปธรรมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาการศึกษานิเทศศาสตร์ที่เน้นสอนการปฏิบัติงานทางวิชาชีพและการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีแนวปรัชญาวิทยาศาสตร์ (Surasonthi, 2005) และได้พัฒนารูปแบบมาอย่างต่อเนื่องจนถึงยุคปัจจุบันกลายเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ศิลปะแขนงต่างๆ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา แนวคิดการรับข้อมูลข่าวสาร เริ่มต้นจาก

การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตัดสินพระทัยประกาศพระศาสนาธรรม ทำให้เกิดการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับที่มีคุณสมบัติตามพระประสงค์ ได้แก่ เป็นเหล่าเวไนยสัตว์ มีกิเลสน้อย มีสติปัญญา มีทัศนคติที่ดีในการรับข้อมูลข่าวสาร เป็นสัมมาทิฐิบุคคลอย่างน้อยเป็นต้น (Thai Tipitakas/4/9/14) โดยมีส่วนช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ช่องทางจากการฟัง การคิด การเห็น การอ่าน การนั่ง การถาม การกระทำตาม หรือการปฏิบัติตาม การท่องจำ การพูด การบริการ และการศึกษา มีกระบวนการรับข้อมูลข่าวสาร 3 ลักษณะ คือกระบวนการสื่อสารในรูปแบบของอายตนะ ชันธ 5 ของบุคคลผู้มีอวัยวะไม่บกพร่อง ไม่พิการ และกระบวนการพัฒนาศักยภาพของเหล่าเวไนยสัตว์ตามที่ปรากฏในรูปแบบพุทธวิธีการโปรดเหล่าเวไนยสัตว์มีการแสดงธรรมเป็นต้น

สำหรับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการเข้าใจถึงความหมาย ภาษา วัตถุประสงค์ของข้อมูลข่าวสารตรงตามความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ หรือตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารได้แก่พระพุทธเจ้า เหล่าพระอริยสาวก และพระสาวกที่มีความเข้าใจตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ผ่านช่องทางคือเสียง ท่าทาง กิริยาอาการ การเขียน หรือทางความคิดเป็นต้น โดยแบ่งภาษาออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาษาที่สื่อสารด้วยเสียง หมายถึงวจนภาษา และภาษาที่ไม่ได้ใช้เสียงในการสื่อสาร หมายถึงอวจนภาษา

พระพุทธศาสนามีประเภทของปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การไม่รู้สังขารธรรม การไม่ปฏิบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า การมีอุปนิสัยไม่ถึงพร้อม ความเป็นมิฉฉาทิฐิบุคคล และการเข้าถึงภพอันไม่เอื้อต่อการเข้าถึงสังขารธรรมมีกฎแห่งไตรลักษณ์ เป็นต้น (Thai Tipitakas/4/10-11/15-16) สำหรับปัญหาอันเกิดจากข้อมูลข่าวสารในพระพุทธศาสนา ได้แก่ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะไม่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ใดๆ ต่อผู้เสพ ปัญหาอันเกิดจากผู้รับข้อมูลข่าวสารในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น ประกอบด้วยความเป็นอภัพบุคคลซึ่งมีกรรมเป็นเครื่องกีดขวางการพัฒนา อเวไนยบุคคลผู้มีคุณสมบัติไม่เพียงพอสำหรับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มิฉฉาทิฐิบุคคล ผู้มีปกติเห็นผิดจากความเป็นจริง เช่น เห็นว่า บิฑามารดาไม่มีบุญคุณ เป็นต้น (Thai Tipitakas/11/342/356) วิจารณ์บุคคลผู้พิการอวัยวะสำคัญ เช่น ตาบอด หูหนวก หรือปัญญาอ่อนเป็นต้น รวมถึงการเป็นบุคคลวิกลจริต

แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา

สำหรับแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงโดยปรมัตถ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงในแง่สังขารธรรม ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงโดยอรรถ โดยเนื้อหา หรือประโยชน์ที่จะพึงได้รับ และข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงด้านสมมุติสัจคือความจริงที่ชาวโลกยอมรับตามจนกลายเป็นชื่อ คำเรียก หรือความหมายเฉพาะ โดยมีประเภทของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง 4 อย่าง ได้แก่ ประเภทของเนื้อหาหรือตัวข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีหลักธรรมอันเป็นสังขารเป็นต้น ประเภทของบุคคลผู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีเวไนยสัตว์ เป็นต้น ประเภทของช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีช่องทางทางกายภาพ คือ

ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกแปลข้อมูลมาแล้วขั้นหนึ่ง มักจะแสดงออกทางกายหรือวาจา เป็นต้น ประเภทของแหล่งข้อมูลข่าวสารหรือผู้ส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีพระศาสดาผู้เป็นพุทธบุคคล เป็นต้น

ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำหรับรับข้อมูลข่าวสารตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วย หลักกาลามสูตร หลักปรโตโฆสะกับหลักโยนิโสมนสิการสำหรับเปิดรับข้อมูลข่าวสาร หลักสติปัฏฐาน สำหรับพิจารณาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากมีลักษณะเปิดรับข้อมูลข่าวสารอันเป็นกระแสที่เข้ามาหา โดยมีแนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงประกอบด้วยหลักธรรมสำหรับพิจารณาข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ 1) หลักกาลามสูตร 2) หลักมहाปเทส หลักธรรมสำหรับพิจารณาความเหมาะสมหรือข้อเท็จจริง หลักพระธรรมวินัยอันเป็นกรอบแห่งความประพฤติปฏิบัติ หลักปัญหาปัญหาพยากรณ์สำหรับพิจารณาความเหมาะสมของการกล่าว หรือข้อมูลเกี่ยวกับคำพูด 3) หลักไตรสิกขา สำหรับการศึกษาด้านพฤติกรรมและการพัฒนาสติปัญญา หลักปฏิจจสมุปบาทอันเป็นธรรมสำหรับพิจารณาข้อมูลข่าวสารตามกระบวนการสืบหาเหตุปัจจัย 4) หลักหลักปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ อันเป็นทฤษฎีความรู้หรือหลักการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อคติ 4 ประการ อันเป็นทฤษฎีความเป็นกลาง และหลักสติปัฏฐาน 4 ประการ อันเป็นธรรมสำหรับพัฒนาสติปัญญา ที่เป็นสภาวะกระตุ้นเตือนใจ ให้เลิกละความประมาท ละความชั่ว ระวังใจให้ทำความดี ซึ่งทำให้เกิดปัญญา (Assawadhammanond, 2018)

สำหรับแนวทางการนำหลักธรรมไปใช้เพื่อพิจารณาข้อมูลข่าวสารนั้นมี 5 อย่าง ได้แก่ แนวทางการใช้หลักเหตุผลเพื่อพิจารณาข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการตามหลักมहाปเทส 4 แนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบของข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการตามหลักกาลามสูตร มีเนื้อหาที่แสดงถึงการพิจารณาความจริง ผลกระทบ และวิธีการป้องกันความเดือดร้อนในเรื่องที่ยังไม่ได้ตัดสินใจเชื่อ แนวทางการสร้างองค์ความรู้เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการในปฏิจจสมุปบาท แนวทางการปฏิบัติเพื่อสร้างคุณภาพของผู้รับข้อมูลข่าวสารสำหรับนำไปพิจารณาข้อมูลข่าวสารด้วยหลักธรรมเหล่านี้ คือ หลักไตรสิกขา อริยมรรค ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ หลักอคติและหลักสติปัฏฐาน และแนวทางการพิจารณาแหล่งข้อมูลข่าวสารตามหลักวินิจฉัยพระธรรมวินัยและหลักตถาคตพจน์ ยกตัวอย่างการพิจารณาความจริงของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านหลักธรรมในไตรสิกขามีศีลเป็นต้น เช่น พิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้น เกิดขึ้นจากแหล่งข้อมูลที่ไม่มีโทษของสัมมาวาจา 4 เป็นต้น (Klungkorn, 2016)

แนวทางการแก้ไขอุปสรรคการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยอุปสรรคภายใน ได้แก่ ผลแห่งอกุศลกรรมที่แสดงออกมาในรูปของความไม่สมบูรณ์ทางร่างกายและสติปัญญา เช่น ความพิการ ความไม่สมบูรณ์ประกอบเป็นต้น อุปสรรคภายนอกเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม หมู่ญาติ การงาน แหล่งข้อมูลข่าวสาร หรือจากคุณสมบัติเฉพาะของปัจเจกบุคคล ได้แก่ การไม่รู้สัจธรรม การไม่เสด็จปฏิบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้า ความเป็นผู้มีอุปนิสัยไม่ถึงพร้อม ความไม่พร้อมมูลแห่งภพชาติ มีการถือกำเนิดในสัตว์เดรัจฉานเป็นต้น ความวิกลจริต และการมีอวัยวะสำคัญสำหรับเป็นช่องทางพัฒนาศักยภาพชีวิต มีตา และหูเป็นต้นพิการ ความเป็นมิถิยาบุคคล และความเป็นอเวไนยบุคคล สามารถแก้ไขได้โดยการอาศัยกัลยาณมิตรเป็นผู้แนะนำก่อน และตัวของผู้นั้นจะต้องทำความเข้าใจให้ตรง เป็นกุศลธรรม เรียกว่า

เป็นสัมมาทิฐิด้วย และปฏิบัติตนตามรูปแบบการแก้ไขอุปสรรคการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) การปฏิบัติตนตามรูปแบบในกาลามสูตรเพื่อแก้ไขอุปสรรคการพิจารณาข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน และในเรื่องที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ (2) การปฏิบัติตนตามรูปแบบในมหาปเทศ 4 เพื่อแก้ไขอุปสรรคความเหมาะสมของข้อมูลข่าวสาร (3) การปฏิบัติตนตามรูปแบบในไตรสิกขาเพื่อแก้ไขอุปสรรคการพัฒนาชีวิตด้านพฤติกรรมและสติปัญญา (4) การปฏิบัติตนตามรูปแบบอริยสัจและอริยมรรคเพื่อแก้ไขอุปสรรคปัญหาชีวิต (5) การปฏิบัติตนตามรูปแบบสติปัฏฐานเพื่อแก้ไขอุปสรรคการเข้าถึงธรรมหรือการดับทุกข์ และ (6) การปฏิบัติตนตามรูปแบบไตรสิกขาเพื่อแก้ไขอุปสรรคจากภพชาติมีกำเนิดสัตว์เดรัจฉานเป็นต้น เพื่อส่งเสริมอุปนิสัยแห่งภพสมบัติสำหรับพัฒนาศักยภาพในอภิปาต่อไป

วิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นส่วนที่มีลักษณะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไข ส่วนที่สองเป็นส่วนที่มีคุณสมบัติของบุคคลเป็นเงื่อนไขและส่วนที่สามเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขจากกรรม ความเชื่อและผลของการปฏิบัติ โดยได้นำหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือ 11 อย่าง มีหลักกาลามสูตรเป็นต้น มาวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ยกตัวอย่าง หลักกาลามสูตรมีเนื้อหาแสดงถึงการพิจารณาข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นใหม่ ทำให้ผู้รับข้อมูลข่าวสารยังไม่มีประสบการณ์ในการพิจารณาข้อมูลข่าวสารนั้นมาก่อน จำเป็นต้องปฏิบัติต่อข้อมูลข่าวสารนั้นโดยการวางที่ท่าอย่างเหมาะสม กล่าวคือการนำข้อมูลข่าวสารมาพิจารณาอย่างรอบคอบ อย่าเพิ่งตกลงใจเชื่อโดยทันที จะต้องนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ใกล้เคียงแล้วพิจารณาว่า น้ำหนักของข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นไปในทิศทางใดระหว่างประโยชน์กับโทษ แต่จะต้องยึดเอาประโยชน์เป็นที่ตั้งเสมอ เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาข้อมูลข่าวสารตรงกับหลักการในกาลามสูตรนั้น ได้แก่ การยึดเอาประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่มีเหตุและผลเป็นกุศลและการละข้อมูลข่าวสารที่มีเหตุเกิดและผลกระทบอันเป็นอกุศล ส่วนข้อปฏิบัติตามหลักกาลามสูตร 3 ระดับ ประกอบด้วย (1) การศึกษาข้อมูลที่เป็นความเชื่อ ดำเนิน เรื่องเล่า หลักตรรกะ ข้อเปรียบเทียบ และความน่าเชื่อถือเฉพาะตัวบุคคล เพื่อแสวงหาผลสรุปเบื้องต้นว่า ควรเชื่อถือหรือไม่ (2) การเกร็งผลกระทบอันเกิดจากความเชื่อที่เป็นกุศลและอกุศล และ (3) การแสวงหาทางออกให้กับความเชื่อที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ โดยวางหลักความเบาใจ โดยการห้ามกระทำความชั่ว เพื่อหลีกเลี่ยงจากการถูกเบียดเบียนในปัจจุบัน และป้องกันความเดือดร้อนจากผลกระทบในโลกหน้าด้วย (Thai Tipitakas/20/66/257-263)

สำหรับการวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงจากทัศนะของนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสื่อสารมวลชน จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วยพระมหาบุญเกิด กตเวที ดร. ศ.ดร. สมภาร พรมทา ดร.วีระชาติ นิมมอนด์ และ คุณกรรณิกา ธรรมเกษร สรุปผลได้ดังนี้ ลักษณะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงนั้น เกิดจากประสบการณ์การอบรมไตรสิกขาผ่านกระบวนการใช้ในในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นความรู้จากประสบการณ์ชีวิตโดยตรง มี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับของการรู้ข้อมูลข่าวสาร

ทั่วไปเรียกว่า ระดับปรโตโมสะ และความรู้จริงในสังขธรรมของชีวิตที่ปฏิเสธผลกระทบไม่ได้ เป็นเรื่องของกฎแห่งกรรม กฎแห่งธรรมชาติ กฎแห่งไตรลักษณ์ หรือ การเวียน วาย ดาย เกิดนั่นเอง เรียกว่า โยนิโสมนสิการ จัดเป็นความรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรมตนตามรูปแบบของสมาธิและปัญญา ซึ่งจะทำให้เกิดผลของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 2 ระดับ ได้แก่ ระดับความเข้าใจและมีพฤติกรรมชอบในการใช้ชีวิตที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม และระดับความเข้าใจสังขธรรม ส่งผลให้ไม่ประมาทในชีวิตเนื่องเห็นความเป็นจริงด้านผลของการกระทำ ความเปลี่ยนแปลง และการเกิดตายในสังสารวัฏ เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิเคราะห์แนวทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงใน พระพุทธศาสนาจากงานวิจัยนี้ พบว่า (1) การวางเป้าหมายในชีวิตเป็นการสร้างอุดมการณ์ให้ชีวิตมีความสำคัญที่ต้องใส่ใจและทุ่มเทเพื่อให้เข้าถึงความสำเร็จโดยเร็ว มี 6 ระดับ ได้แก่ การวางเป้าหมายในระดับความสำเร็จประโยชน์ส่วนตนอันเป็นโลกิยะ ระดับการสร้างเหตุปัจจัยแห่งการพัฒนา คือ สัมมาทิฐิ ระดับการพัฒนาวิธีใช้เครื่องมือในการพิจารณาข้อมูลข่าวสารทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักการต่างๆ มีหลักปรโตโมสะเป็นต้น ระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาด้วยหลักธรรมมีหลักไตรสิกขาเป็นต้น ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการลงมือทดลองปฏิบัติ ระดับการพัฒนาตนไปสู่ประโยชน์ในอนาคตอันเป็นสัมปรายิกัตถประโยชน์ กล่าวคือสมบัติในเทวโลกและพรหมโลกเป็นต้น และระดับการพ้นจากทุกข์มีความเป็นพระอรหันต์เป็นต้น เป็นต้น ซึ่งเป็นเป้าหมายขั้นสูงสุดของการพัฒนาศักยภาพ (2) การเตรียมตัวพร้อม เป็นการสร้างความเหมาะสมสำหรับการพัฒนา ชีวิตจากระดับพื้นฐานไปสู่ความเป็นผู้รู้พร้อมด้วยหลักปฏิบัติที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากความเชื่อ การมีเหตุและผลรองรับหลักการ และการวัดผลจากการนำหลักการไปปฏิบัติ (3) การแก้ไขปัญหาความผิดพลาดไปสู่ความถูกต้อง เป็นการให้ออกาสบุคคลผู้มีอุปนิสัยยังไม่ถึงพร้อมและมีอุปสรรคบางประการคอยขัดขวาง หรือได้กระทำผิดพลาดในกรรมบางอย่างไว้ให้สามารถแก้ไขปัญหามาได้โดยการตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท สร้างความเห็นชอบ และหมั่นบำเพ็ญกุศลไม่เบียดเบียนทำความดี มีกัลยาณมิตรคอยสนับสนุนให้บำเพ็ญกุศลและห้ามปรามในทำอกุศลอยู่เสมอ หมั่นสร้างเหตุปัจจัยแห่งภพชาติที่เหมาะสมกับการเข้าถึงสังขธรรม เช่น กรณิฆณทุกเทวบุตรเป็นต้น (Thai Tipitakas/1/9/204-205) หมั่นชำระความบริสุทธิ์แห่งศีลซึ่งเป็นเครื่องป้องกันภัยทางสังคม บรรเทาผลของกรรมหนักในกรณีที่บางคนได้กระทำอนันตริยกรรมมีผลเป็นเหตุห้ามสุคติและการบรรลุธรรม โดยการอาศัยกัลยาณมิตรและการหมั่นประกอบกุศลอยู่เป็นนิจ เป็นการบรรเทาโทษที่หนักให้เบาลงมา เช่น กรณิพระเจ้าอาชาตศัทรุไปสู่นรกแค่หกหมื่นปีต่างจากการเสวยทุกข์ของพระเทวทัต เป็นต้น (Thai Tipitakas/11/140/496) (4) การสร้างความสุขที่ยั่งยืน เป็นการวางเป้าหมายของชีวิตตามลำดับเริ่มจากอามิสสุข ก้าวไปสู่สุขที่ไม่เจือด้วยอามิสประกอบด้วยฌานสมาบัติ และสุขระดับปรมาตถอันเกิดจากญาณทัสสนะที่บริสุทธิ์ (5) การสร้างภูมิคุ้มกันภัยในปัจจุบันมีการถูกตีเตียน ถูกทำร้าย และถูกจองจำเป็นต้น โดยใช้ศีลเป็นตัวควบคุม ในโลกหน้าด้วยหลักยึดถือคือการไม่กระทำชั่วทั้งปวงทางกายด้วยศีล ทางใจด้วยสมาธิ และปัญญาเพื่อการไม่หลงยึดมั่นถือมั่นไว้ผิด และในวัฏสงสารด้วยความเป็นสัมมาทิฐิ ความยินดีในกุศล และการรังเกียจในบาปอกุศลทั้งปวง

สรุป

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารคือการเข้าใจ หรือการรับรู้อย่างถูกต้อง ในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับผ่านการเห็น การได้ยินได้ฟัง การนึกคิด และการนำไปพิจารณาอย่างมีเหตุผล โดยมีความสามารถในการแยกแยะข้อเท็จจริง และสามารถแยกแยะสิ่งที่เป็นคุณและโทษจากข้อมูลข่าวสารนั้นได้ โดยในทางพระพุทธศาสนานั้น จะต้องนำข้อมูลข่าวสารมาพิจารณาผ่านเครื่องมือการคัดกรอง 11 อย่าง ได้แก่ หลักพิจารณาในกาลามสูตร หลักมहाปเทส หลักพระธรรมวินัย หลักปัญหาพยากรณ์ หลักอริยสัจ หลักอริยมรรค หลักไตรสิกขา หลักปฏิจจสมุปบาท หลักโยนิโสมนสิการ หลักอคติ และหลักสติปัฏฐานซึ่งเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ เปรียบเทียบคุณประโยชน์เพื่อนำไปปฏิบัติ และเปรียบเทียบโทษเพื่อนำไปสู่การละ

สำหรับการนำหลักธรรมมาใช้พิจารณาข้อเท็จจริงในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จะต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารแล้ว นำหลักกาลามสูตรมาพิจารณาข้อมูลข่าวสาร 3 ระดับ ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจไม่เชื่อข้อมูลข่าวสารโดยยังไม่ทันพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนหมั่นพัฒนาตนด้วยไตรสิกขา คือการรักษาศีลอันเป็นเครื่องไม่กระทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม การมีสมาธิ คือการทำให้จิตหนักแน่นต่อกุศล แม้กำลังประสบกับความลำบากในชีวิตบางประการ การมีปัญญารู้จักแยกแยะข้อเท็จจริง ใช้หลักมहाปเทสพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารโดยการเปรียบเทียบว่า เรื่องหรือสิ่งของดังกล่าวเข้ากับค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมความถูกต้องแห่งศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมหรือไม่ ใช้หลักอคติ 4 ประการในการพิจารณาข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากความลำเอียง เพราะความชอบเป็นต้น เพราะด้วยการพัฒนาตนเช่นนี้ จะทำให้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของข้อมูลข่าวสาร ไม่เป็นผู้เสพบริโภคนิยม แต่เป็นคนมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิต รู้จักคุณค่าแท้และเทียมของสิ่งต่างๆ นอกจากหลักกาลามสูตร มหาปเทส 4 อคติ 4 และสติปัฏฐาน จะเป็นเครื่องมือพิจารณาข้อเท็จจริงของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแล้ว ในการดำรงชีวิตด้านอื่นๆ ย่อมจะช่วยให้สามารถบริหารจัดการชีวิตอย่างเหมาะสม 2 ด้านด้วย คือ ด้านการพัฒนา และด้านการป้องกันความเสียหายได้

References

- Assawadhammanond, C. and Peuchthonglang, P. (2018). Sanvega Dhamma in the Four Buddhist Holy Places. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(1), 55-74.
- Korwong, P. (2006). *The Public Relations in Buddhism and Modern Public Relations*. Master of Arts (Buddhist Studies). Graduate School Mahachulalongkornrajavidhayalaya University.
- Lee, John R. (Editor), Boonyaketmala, B. (Translated). (1978). *Communication Policy: Trends and Modern Concepts*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Mahachulalongkornrajavidhayalaya (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mahamakutarajavidyalaya. (1991). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MBU Press.
- Mahamakutarajavidyalaya. (2001). *Dhammapathatthakhatha*. (18th ed.). Bangkok: MBU Press.
- Nitikasetsunthon, P. et al. (2007). *Communication Theories and Behavior*. (5th ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- Phramaha Sompong Candavamso (Yungram). (2004). *Human nature in Theravada Buddhist Philosophy and Aristotelian Philosophy*. Master of Arts (Buddhist Studies). Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Surasonthi, K. (2005). *Knowledge of Communication*. (4th ed.). Bangkok: Chamchuri Product.